

Szczepański, Jan

Konferencja na Uniwersytecie Oksfordzkim poświęcona historii techniki i technologii ("Technological change", Oxford, 8-11 września 1993 r.)

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 39/1, 178-180

1994

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

uglas), i na Wyspach Owczych (Johannes Johansen, Faeroerne). Ludowe wierzenia związane z grzybami omawiali Brian Coppins i Roy Watling (Edynburg). Jedyny referat poświęcony dawnej literaturze botanicznej (Alicja Zemanek, Kraków) dotyczył polskich herbarzy (zielników), tzn. XVI-wiecznych ilustrowanych ksiąg o roślinach, zupełnie nieznanymi zachodnioeuropejskim historykom nauki i dotychczas nie cytowanymi w większości opracowań światowych.

Na sesję pt. *Botaniczna eksploracja Europy północnej* złożyły się referaty ukazujące historię badań szaty roślinnej Szkocji (Douglas M. Henderson, Larachan), Irlandii (E. Charles Nelson, Dublin) oraz Finlandii (Terttu Lempiainen, Turku). Zagadnienia botaniki użytkowej w dorobku Karola Linneusza przedstawił nestor historyków botaniki, William Stearn (Kew), autor klasycznych opracowań z zakresu dziejów systematyki roślin.

Obrady odbywały się w Instytucie Botaniki w Edynburgu, na terenie Ogrodu Botanicznego (założonego w 1670 r.), jednego z najważniejszych ośrodków badań nad roślinami w Wielkiej Brytanii. Uzupełnieniem prezentacji referatowych była sesja posterowa (17 stanowisk ekspozycyjnych), ilustrująca zagadnienia archeobotaniki, historii botaniki, farmacji, dziejów gospodarki leśnej i użytkowania drewna.

Na zakończenie sympozjum odbyła się jednodniowa wycieczka m.in. do staro pałacowego parku w Dalkeith (okolice Glasgow), gdzie uczestnicy zjazdu zapoznali się z dawnymi metodami gospodarki leśnej i pastwiskowej. Organizatorzy demonstrowali praktycznie narzędzia używane przez średniowiecznych drwali, pokazywali okazy starych dębów, z których pozyskiwano drewno od setek lat. Rozrzucone na pastwiskach kilkusetletnie drzewa, o specyficznym pokroju, są jedynymi w swoim rodzaju historycznymi dokumentami dawnej działalności gospodarczej człowieka, naruszającej w stosunkowo niewielkim stopniu naturalne zasoby przyrodnicze.

Alicja Zemanek
(Kraków)

**KONFERENCJA NA UNIWERSYTECIE OKSFORDZKIM
POŚWIĘCONA HISTORII TECHNIKI I TECHNOLOGII
(„TECHNOLOGICAL CHANGE”, OXFORD, 8–11 WRZEŚNIA 1993 R.)**

Z pewnością było to wydarzenie przełomowe dla rozwoju historii techniki i technologii. Organizatorom (Modern History Faculty – Oxford University i British Society for the History of Science) udało się zgromadzić reprezentatywne grono ok. 300 badaczy z całego świata. Z Wielkiej Brytanii uczestniczyło w konferencji ok. 140 osób, z północnej Ameryki ok. 50, z Australii – 7, oraz z Indii, Singapuru i Japonii – 7. Europę środkową reprezentował niżej podpisany i przedstawiciel Uni-

wersytetu Technicznego w Kownie (Litwa). Można się obruszać na te proporcje, ale odzwierciedlają one jednak w dużej mierze realny układ sił w tej dziedzinie nauki. Uczestnikami konferencji byli zarówno uczeni o wykształceniu humanistycznym (historycznym), jak i technicznym. Reprezentowane były takie instytucje jak: uniwersytety, uniwersytety techniczne, politechniki, szkoły techniczne, fundacje naukowe, muzea techniki i muzea historyczne oraz towarzystwa naukowe.

W ciągu czterech dni i w czterech sesjach wygłoszono ponad 100 referatów! Tak duża liczba referatów była w dużej mierze wynikiem poszukiwań nowych obszarów i metod. Trudno byłoby zrelacjonować problematykę wszystkich referatów. Dlatego tylko dla przykładu chciałbym poinformować o niektórych.

Na sesji *Perspektywy socjologiczne* wygłoszono referaty na temat związków struktury społecznej z technologią, przejmowaniu dorobku i metod socjologii nauki do technologii; na sesji *Technologia i państwo w nowożytnej Europie* referat o wspieraniu przez rządy europejskie przepływu technologii w I poł. XIX w.; na sesji *Nauka, technologia i praktyka w Europie w l. 1750–1915* referaty o umiejętnościach i zmianach technicznych w szwedzkim przemyśle żelaznym oraz o zastosowaniu silnika parowego w kraju, gdzie węgiel był rzadkością (Włochy w przeddzień I wojny światowej); na sesji poświęconej rewolucji technicznej referaty dotyczyły źródeł wiedzy technicznej w angielskim przemyśle tekstylnym, ludzi i maszyn w osiemnastowiecznym Londynie oraz polityki patentowej w Wielkiej Brytanii w poł. XIX w.; na sesji *Ideologia i praktyka technologiczna w Nowym Świecie* stawiano pytania na temat granic metod w historii technologii; na sesji *Problemy i metody średniowiecznej i nowożytnej technologii* referaty dotyczyły średniowiecznych korzeni współczesnej techniki elektronicznej (klawiatura organowa i komputerowa), zegarów i początków mechaniki i techniki militarnej; na sesji poświęconej japońskiemu przypadkowi transferu technologii mówiono o japońskim techno-nacjonalizmie; na sesji *Determinanty wyborów technologicznych*, o alternatywach industrializacji w latach 30-tych XX w. na przykładzie ZSRR i Francji, oraz o przemysłach zanikających i schyłkowych; na sesji metodologicznej (*Historia i teoria*) wygłoszono referaty: *Historiograficzne modele rozwoju nauki i techniki* i *Socjologiczna teoria nauki, techniki i medycyny*; na sesji o technologiach systemowych mówiono o kolejnictwie i infrastrukturze miejskiej.

Tematami kolejnych sesji były: *Technologia i kultura w nowożytnej Europie*, *Twórczość i osiągnięcia w technologii*. *Średniowieczna technologia i zmiany społeczne* (tu m.in. o wiatrakach i kole wodnym) i *Sukces i niepowodzenie w wielkich technologiach* transfer technologii i jego teoretyczne aspekty, strategiczne modele zmian w technologii, teoria w historii techniki i technologii, szpiegostwo przemysłowe w nowożytnej Europie w XVIII–XIX w. (Dania, Norwegia, Holandia, Francja i Wielka Brytania), *Technologia i rozwój kolonii*, *Technologia, nauka i przemysł w nowożytnej Europie*, *Oświata, badania i przemysł*, *Technologia w filmie*, *Technologia a środowisko*, *Technologia i państwo w XX-wiecznych Niemczech*, *Technologia i wygody życia* (m.in. o pralkach do prania), *Zderzenia i konflikty w technologii*, *Technologia i strategia przemysłowa*, *Umiejętności i technologie w starożytności i średniowieczu*, *Historia i polityka*, *Chemia i przemysł chemiczny*, *Transfer technologii: studia* (tu m.in. mój referat: *Transfer technologii i rola specjalistów zagranicznych w przemyśle Królestwa Polskiego w I poł. XIX w.*), *Perspektywy dyscy-*

pliny, *Technologia i druk* (m.in. o związkach wolności prasy z technologią druku i ewolucją od drzeworytu do litografii we Francji na przełomie XVIII i XIX w.).

Ponadto miało miejsce seminarium pod prowokacyjnym tytułem: *Czy teoria ma znaczenie w historii techniki i technologii?* oraz wykład plenarny na temat wielkich systemów technologicznych po II wojnie światowej (prof. Thomas P. Hughes, USA).

Merytoryczną część konferencji zakończyła dyskusja, której zasadnicze wątki dotyczyły dziejów dyscypliny, współdziałania z innymi naukami, teorii i metodologii dyscypliny, ale i osobistych impresji i doświadczeń. Zabrał w niej głos przewodniczący komitetu organizacyjnego profesor Robert Fox, którego dziełem w dużej mierze była ta konferencja. Próbował podsumować niektóre problemy nie starając się o nadmierną jednoznaczność swego podsumowania. Jego zdaniem konferencja dokonała przeglądu dorobku dyscypliny oraz wypróbowała możliwości kompromisu i współpracy z innymi naukami. W sytuacji nauki europejskiej, gdzie zasadniczą cechą społeczności naukowców jest różnorodność środowisk i instytucji oraz przywiązanie do swobody naukowej trudno byłoby o taką jednoznaczność organizacyjną jak w przypadku Ameryki Północnej i Society for the History of Technology.

Trudno też na zakończenie nie wspomnieć o niezwykle barwnej, pozanaukowej części konferencji.

Wypełniły ją dyskusje, recepcje oraz wspólne posiłki w gościnnych zakątkach oksfordzkich college'ów: Wadham i Rhodes House. Towarzyską część konferencji zakończył bankiet, którego ozdobą były błyskotliwe, ale i krótkie mowy, a kulinarną zagadką potrawa pod nazwą: „Anioły na koniu” („Angels on Horseback”).

Celem tej informacji było poinformowanie Czytelnika polskiego nie tylko o przebiegu samej konferencji, ale i uświadomienie, że również i w zakresie historii techniki i technologii naukę polską czekają niełatwe zadania, jeśli miałyby sprostać rozwojowi tej dyscypliny w innych częściach świata.

Przypis

¹ Trudno tu nie wskazać na różnice znaczeniowe polskich pojęć: „technika” i „technologia”. Nie zna tych różnic język angielski, gdzie termin „technology” oznacza zastosowanie wiedzy do praktycznego użytku, w produkcji, a termin „technika” w znaczeniu języka polskiego nie występuje. Stąd wniosek, że należałoby w j. polskim używać łącznie pojęcia „historia techniki i technologii”.

Jan Szczepański
(Kielce)